

Imunologické minimum

Obranyschopnost, její typy, funkce,
poruchy. Očkování a podávání
protilátek, očkovací kalendář

Hlavním úkolem **IS** je obrana organismu proti antigenům a patogenům - nebezpečným cizorodým látkám (např. toxinům) či pozměněným buňkám vlastního těla (nádorové buňky);

Nespecifická imunita

Kůže a sliznice jsou mechanickou bariérou bránící průniku patogenů do těla. Navíc kůže vylučuje různé antibakteriální látky (např.: kyselina mléčná, nenasycené MK...), sliznice mají dokonalý systém obrany proti infekci – tzv. slizniční imunitní systém.

Žaludek je další bariérou bránící průniku patogenů do těla (HCl).

Bílé krvinky se schopností fagocytózy - bb imunitního systému schopny pohlcovat cizorodé částice v organismu;

Interferony jsou proteiny uvolňované buňkami, které byly napadeny viry => zabraňující množení virů.

Specifická imunita

Je zajišťována lymfocyty (druhý nejpočetnější typ bílých krvinek) které se podle vzniku a typu integrálních membránových proteinů jejich buněčné membrány dělí na: **B-lymfocyty a T-lymfocyty.**

B-lymfocyty zajišťují látkovou (humorální) imunitu, tj. vyrábějí protilátky.

T-lymfocyty dozrávají v brzlíku (*thymus*). Zajišťují buněčnou imunitu, stimulují B-lymfocyty k práci. Ničí buňky cizorodých (např. transplantovaných) tkání, ale i pozměněné buňky vlastního těla (nádorové, buňky napadené viry).

Očkování

Imunizace (zvýšení obranyschopnosti organismu) se provádí dvěma způsoby:

Aktivní imunizací => do těla se vkládá oslabený původce nemoci (vakcinace). Proti kterému si tělo samo vyrobí protilátky (preventivní očkování).

Pasivní imunizace při které jsou do těla vkládány přímo protilátky. Očkování pomocí očkovacího séra.

Poruchy imunity

Imunodeficiencie – porucha IS provázená snížením některých jeho funkcí, neschopnost bránit se infekcím.

- klin. projevy - zvýšený sklon k infekcím – delší, těžší průběh, recidivují;

- špatná nebo žádná odpověď na ATB;

- v dětském věku – neprospívání, průjmy, kožní a slizniční příznaky;

Alergické reakce – poruchy způsobené vystupňovanou odpovědí IS na určitý Ag (alergen);

Autoimunita – dochází k autoagresivnímu poškozování vlastních buněk a tkání;

Potransplantační reakce -

Očkování (vakcinace) je proces, při kterém je podáván antigen s cílem navodit stav imunizace organismu. Účelem očkování je zabránit rozvoji řady infekčních nemocí a propuknutí epidemie.

Vakcína sama onemocnění způsobit nemůže, protože obsahuje jen neživé nebo oslabené mikroorganizmy, případně jen jejich části, ale přinutí organismus vytvořit protilátky, které ho v budoucnu před touto nemocí ochrání.

Povinné očkování

- proti tuberkulóze, záškrtu, tetanu, dávivému kašli, přenosné dětské obrně, spalničkám, příušnicím a zarděnkám, virové hepatitidě typu B a haemophilu influenzae typu b (*nejzávažnější hemofilová onemocnění: zánět mozkových blan a prudký zánět hrtanové přiklopky, zánět kloubů, zápal plic*).

Očkovací kalendář - pravidelné ze zákona povinné očkování

4. den – 6. týden: očkování proti tuberkulóze

3. - 4. měsíc: 1. dávka hexavalentní očkovací látky proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, Haemophilu influenzae b, dětské přenosné obrně a hepatitidě typu B v jedné injekci.

• **Zároveň je možné očkovat 1. dávku proti pneumokoku.**

4. - 5. měsíc: 2. dávka hexavalentní očkovací látky

• **Zároveň je možné očkovat 2. dávku proti pneumokoku.**

5. - 6. měsíc: 3. dávka hexavalentní očkovací látky

• **Zároveň je možné očkovat 3. dávku proti pneumokoku.**

11. - 18. měsíc: 4. dávka hexavalentní očkovací látky.

Očkování hexavalentní očkovací látkou - hexavakcínou - se zahajuje od započatého 13. týdne věku, vždy až po zahojení reakce po očkování proti tuberkulóze. 4. dávka hexavalentní vakcíny následuje nejméně 6 měsíců po podání 3. dávky. Měla by být podána nejpozději před dovršením 18. měsíce věku dítěte.

15. měsíc: očkování proti spalničkám, příušnicím, zarděnkám.

21. – 25. měsíc: druhé očkování proti spalničkám, příušnicím, zarděnkám

2. rok: přeočkování dětí proti tuberkulóze, pokud mají negativní zkoušku na předloktí a nemají jizvu po prvním očkování v porodnici.

Pokud se v kojeneckém věku zahájilo očkování proti pneumokoku, podává se ve dvou letech posilující dávka. Nebo je možné očkovat dítě v tomto věku jedinou dávkou pneumokokové vakcíny.

5. - 6. rok: přeočkování proti záškrtu, tetanu a dávivému kašli.

10 - 11 let: přeočkování proti dětské přenosné obrně inaktivovanou očkovací látkou.

11 - 12 let: přeočkování proti tuberkulóze, pokud je negativní zkouška na předloktí.

14 - 15 let: přeočkování proti tetanu, další pak po 10 – 15 letech.

Vzhledem k většímu výskytu dávivého kašle u dětí se uvažuje o dalším přeočkování mezi 10. a 12. rokem věku.

Ve snaze sjednotit očkování dětí s očkovacím kalendářem v sousedních evropských zemích, lze v nejbližších letech očekávat další drobné změny v termínech očkování. Snahou je co nejdříve, v nejranějším věku chránit dítě před širokým spektrem nemocí.

Doporučená očkování jsou ze zákona nepovinná. Nejsou v plné výši hrazena zdravotní pojišťovnou.

Očkování proti klíšťové encephalitidě

Klíšťová encephalitida (klíšťový zánět mozku) je nakažlivé virové onemocnění. Virus se přenáší klíšťaty na lesní hlodavce, na divoce žijící a domácí volně se pasoucí zvířata, která se stávají přirozeným zdrojem nákazy. Virus se přenáší ve slinách nakaženého klíštěte. Nákaza člověka je ale možná nejen po přisátí klíštěte. Určité riziko představuje i tepelně nezpracované mléko nakažených koz, krav a ovcí. Může obsahovat virus klíšťové encefalitidy.

Očkování proti meningokokovým nákazám

Existuje několik vakcín, které chrání před hnisavým zánětem mozkových blan způsobeným meningokokem. V současné době se jako nejvhodnější jeví vakcína proti meningokoku typu C, která je velmi účinná, bezpečná a vytváří dlouhodobou, až celoživotní ochranu před onemocněním. Touto vakcínou je možné očkovat děti již od kojeneckého věku. **Nejvhodnější doba k očkování je při vstupu dítěte do kolektivního zařízení nebo v období dospívání (14 - 15 let).**

U nás zatím neexistuje vakcína účinná proti meningokoku skupiny B, který je zodpovědný za 50% meningokokových onemocnění. V dohledné době se s takovou vakcínou nepočítá => vakcína proti meningokoku typu C. Děti od roku věku a dospělí se očkují jednou dávkou této vakcíny. *Kojenci od 2 měsíců do roku se zpravidla očkují dvěma dávkami v intervalu 1 měsíce. V intervalu 3 - 5 let je nutno dítě přeočkovat.*

Očkování proti planým neštovicím

Je vhodné u dětí se sníženou obranyschopností nebo u některých chronicky nemocných. Vakcína je určena osobám, které je samy neprodělaly, nemají vytvořeny protilátky a je u nich riziko nákazy vysoké.

Očkování proti virovému zánětu jater typu A (hepatitida A)

Virový zánět jater způsobený virem hepatitidy A u nás nepatří k častým infekcím, ale při nedodržení základních hygienických návyků se nemoc občas objeví.

Očkování proti lidským papilomavirům

Chrání před onemocněními způsobenými některými lidskými papilomaviry (jako je především rakovina děložního čípku).

Vhodné je aplikovat tuto vakcínu zejména dospívajícím dívkám a mladým ženám před začátkem pohlavního života.

Očkování proti chřipce, vzteklině, atd.

Kardiovaskulární onemocnění. Výskyt v populaci, etiologie, rizikové a ochranné faktory. Léčba a prevence.

Nejvýznamnější zástupci kardiovaskulárních chorob.

Nemocí srdce a cév (tzv. kardiovaskulárních chorob) je velké množství, nejčastěji se však vyskytuje jen několik málo z nich.

Jsou to především:

ischemická choroba srdeční (ICHS) - porucha prokrvení srdce v důsledku zužování srdečních tepen,

srdeční infarkt (jedná se o jednu z forem ICHS) - odúmrť části srdce při úplném uzávěru některé srdeční tepny,

mozková mrtvice - uzávěr některé z mozkových tepen spojený s odúmrť částí mozkové tkáně.

K dalším kardiovaskulárním chorobám patří např. srdeční selhávání, chlopenní vady aj.

Výskyt a význam srdečních a cévních onemocnění

Kardiovaskulární choroby představují **hlavní příčinu nemocnosti a úmrtnosti** v ČR i ve všech dalších ekonomicky vyspělých zemích. Každoročně umírá na tato onemocnění v ČR přibližně 60 tisíc osob. Výskyt kardiovaskulárních chorob je u nás výrazně **vyšší než ve většině západoevropských zemí**. V posledním desetiletí je i u nás patrný pokles výskytu kardiovaskulárních chorob, který od roku 1990 dosáhl téměř 30 %.

Ateroskleróza - příčina většiny kardiovaskulárních onemocnění u nás

Ateroskleróza je degenerativní a zánětlivé onemocnění cév, při kterém se v porušené cévní stěně **ukládají tukové látky**, především cholesterol. Přitom dochází k postupnému **zužování** nebo uzávěru postižených cév.

Pokročilé stupně aterosklerózy se srdečními infarkty a mozkovými mrtvicemi postihují většinou osoby vyššího věku (nad 55 až 60 let). Rozvoj aterosklerózy však trvá desítky let a její **počáteční stadia lze prokázat již u dětí**.

Nejde o proces nezvratný; účinnou léčbou jej lze příznivě ovlivnit.

ROZVOJ aterosklerózy lze léčbou vždy výrazně zpomalit nebo zastavit, ale dosáhnout ústupu pokročilé aterosklerózy je velmi obtížné. Základem prevence a léčby aterosklerózy není užívání léků, ale **dodržování zdravého životního stylu a ovlivňování tzv. rizikových faktorů**.

Rizikové faktory rozvoje aterosklerózy

Nejdůležitějšími rizikovými faktory aterosklerózy jsou:

- **zvýšení cholesterolu** a dalších tukových látek v krvi (hyperlipidémie)
- **vysoký krevní tlak** (hypertenze)
- **cukrovka** (diabetes mellitus)
- **kouření**
- **vrozená dispozice**

Rizikových faktorů je více, mezi důležité patří také [obezita](#), nedostatek tělesného pohybu a další. **Riziko aterosklerózy neúměrně stoupá především tam, kde je přítomno více rizikových faktorů současně.**

Možnosti ovlivnění rizikových faktorů - co je společné

- konkrétní léčba pro jednotlivé rizikové faktory aterosklerózy je rozdílná;
- principy léčby jsou pro většinu z nich společné;
- základem je dieta, dodržování režimových opatření, případně podávání léků;

V **dietě** při vysokém **cholesterolu** je nejdůležitější zásadně omezit množství cholesterolu v potravě; maximální přijatelné množství je 200 mg denně. Znamená to výrazně snížit příjem tuků živočišného původu (tučná masa a uzeniny, tučné mléčné výrobky) a prakticky vyloučit vaječné žloutky.

Rostlinné tuky v přiměřeném množství jsou přijatelné.

Při **obezitě** je nejdůležitější snížit celkovou energetickou hodnotu potravy: omezit příjem veškerých tuků a cukrů.

Dieta při **cukrovce** => základem je omezení cukrů.

V léčbě **hypertenze** je vhodné snížit obsah kuchyňské soli.